

Materiały
źródłowe

Blok VIII

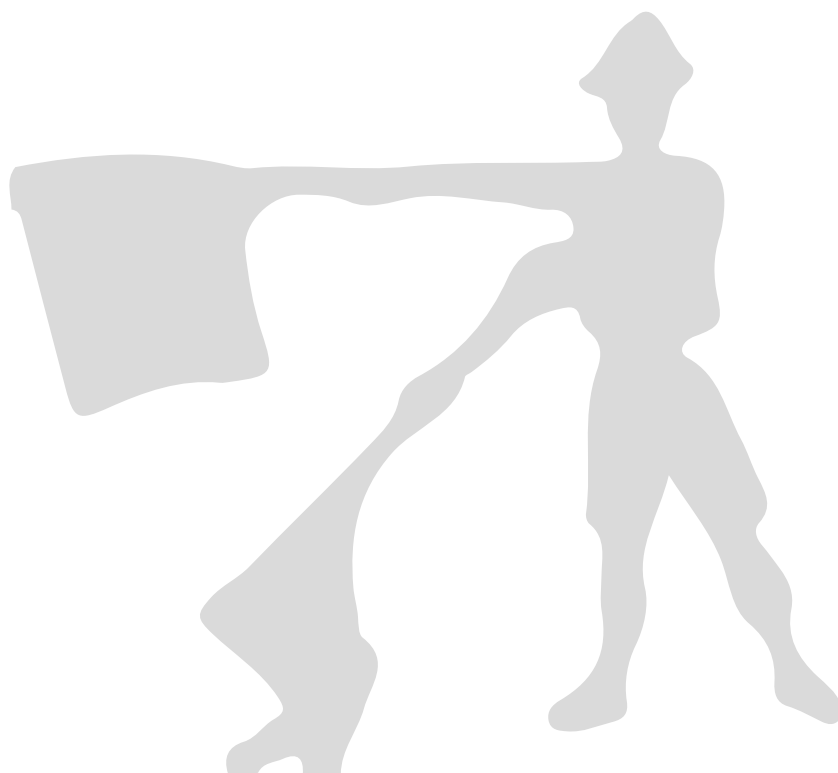
Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej / Zenon Fajger
Materiały źródłowe. Blok VIII „Rozwiązanie »Czarnej Jedyнки«”

Zenon Fajger

Materiały źródłowe. Blok VIII „Rozwiązanie »Czarnej Jedyнки«”

informacje wstępne:

Materiał źródłowy przedstawia przykład zaprzestania działalności przez prężne środowisko harcerskie wymuszone sytuacją polityczną po przejęciu władzy przez komunistów w Polsce. Może być wykorzystany dla zilustrowania procesu zaostrzania totalitarnego systemu rządów w Polsce po II wojnie światowej.

↑
s. 6 powrót: Podst.
programowa
hist. - szk. podst.

↑
s. 7 powrót: Podst.
programowa hist.
lic./tech. zakr. podst.

Materiał nr 1:

**Relacja Wojciecha Brzechowskiego¹ o działalności harcerskiej
w Rzeszowie po zakończeniu II wojny światowej**

Podczas okupacji przebywałem w lubelskim u mojego wuja leśniczego [...]. Tam zastało nas wyzwolenie i z mamą, bratem i siostrą, wracaliśmy piechotą do Rzeszowa. Jak tylko uruchomili szkołę – II Gimnazjum [...] zacząłem do niej chodzić. No i jak tylko ogłosili, że tworzy się harcerstwo, to ja się pierwszy zapisałem. Byłem harcerzem odrodzonej po wojnie najstarszej rzeszowskiej drużyny harcerzy – I DH im. Romualda Traugutta „Czarna Jedyńska”. [...]

W styczniu 1945 r. zostałem zastępowym a w 1947 r. drużynowym. Ciągnęło mnie do lotnictwa, do wody. Kiedy uruchomili tutaj, taką półprywatną szkołę pilotażu szybowcowego w Łękach Strzyżowskich, no to brat mówi: – *Wojtek, jedziesz ...* Nawet on mi za ojca podpisał zgodę na to. No i to mnie tak chwyciło, że w drużynie podzieliłem się tym z Romkiem Przepiórą i innymi kolegami jeszcze z czasów okupacji, których miałem w zastępie. Przy pomocy komendanta Chorągwi – hm. Stanisława Nowakowskiego opracowałem plan działań i „Czarna Jedyńska” stała się drużyną lotniczą. Byliśmy pełni młodzieńczego zapału, fantazji i zwariowanych pomysłów. [...] Dobrze pracowała ta drużyna i wielu harcerzy uczestniczyło w kursach szybowcowych, spadochronowych. Wielu później związało się z lotnictwem. [...]

Niestety – był to czas, kiedy przejmujący pełnię władzy w Polsce komuniści, chcieli zmonopolizować również działalność wychowawczą wśród młodzieży i po intensywnych działaniach w celu przejęcia nad nim kontroli w końcu [harcerstwo] zostało włączone do Związku Młodzieży Polskiej i praktycznie zlikwidowane.

Dostrzegając te procesy, w 1949 r. „Czarna Jedyńska” podjęła decyzję o samorozwiązaniu, aby uniemożliwić komunistom przejęcie sztandaru i archiwum. Po uroczystym pożegnaniu ze sztandarem, został on ukryty w pianinie w moim domu [...]. W tym czasie zdemolowana została świetlica drużyny – zabrano radio, zniszczono adapter i płyty, na ścianach naklejono trupie czaszki. Wkrótce też nastąpiły aresztowania niektórych harcerzy.

Źródło: Notacja w zbiorach Zenona Fajgera.

¹ Wojciech Brzechowski (1930–2019) – inżynier, wychowawca harcerski, harcmistrz, żeglarz. Więcej: <https://psbprzedborz.pl/brzechowski-wojciech/> [dostęp: 29 VI 2020 r.]

Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej / Zenon Fajger
Materiały źródłowe. Blok VIII „Rozwiązanie »Czarnej Jedyńki«”

Materiały
źródłowe

Blok VIII

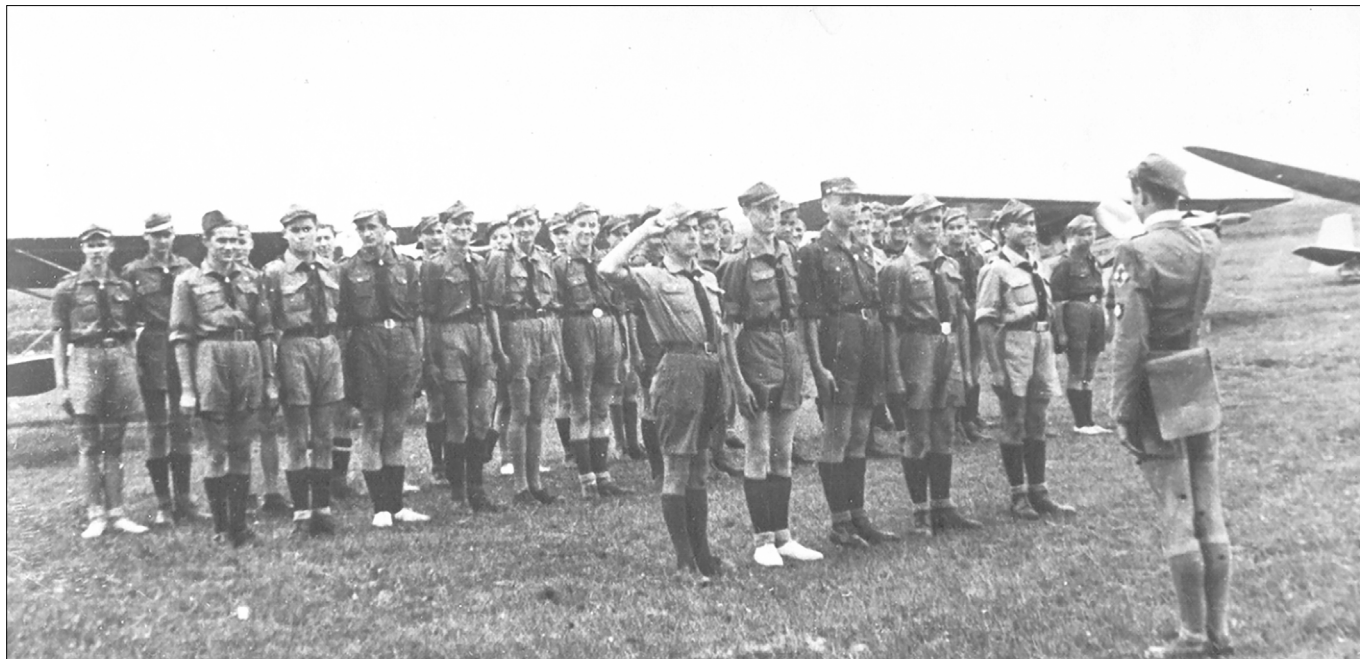
materiał nr 2

Materiał nr 2:

**Zbiórka 1. Rzeszowskiej Drużyny Harcerzy
im. Romualda Traugutta „Czarna Jedyńka” na lotnisku
(prawdopodobnie Jasionka k. Rzeszowa, 1947 lub 1948 r.)**

Drużynowy W. Brzechowski odbiera raport od zastępowych.

Od lewej: K. Skulimowski, J. Burdzela, Mercika, M. Chodorowski, K. Mika.

Źródło: Wystawa *Historia pierwszej rzeszowskiej drużyny skautowej w dokumentach i fotografii*,
Morski Krąg Instruktorski ZHP im. gen. Mariusza Zaruskiego w Rzeszowie, Rzeszów 1997 r.

Materiał nr 3:

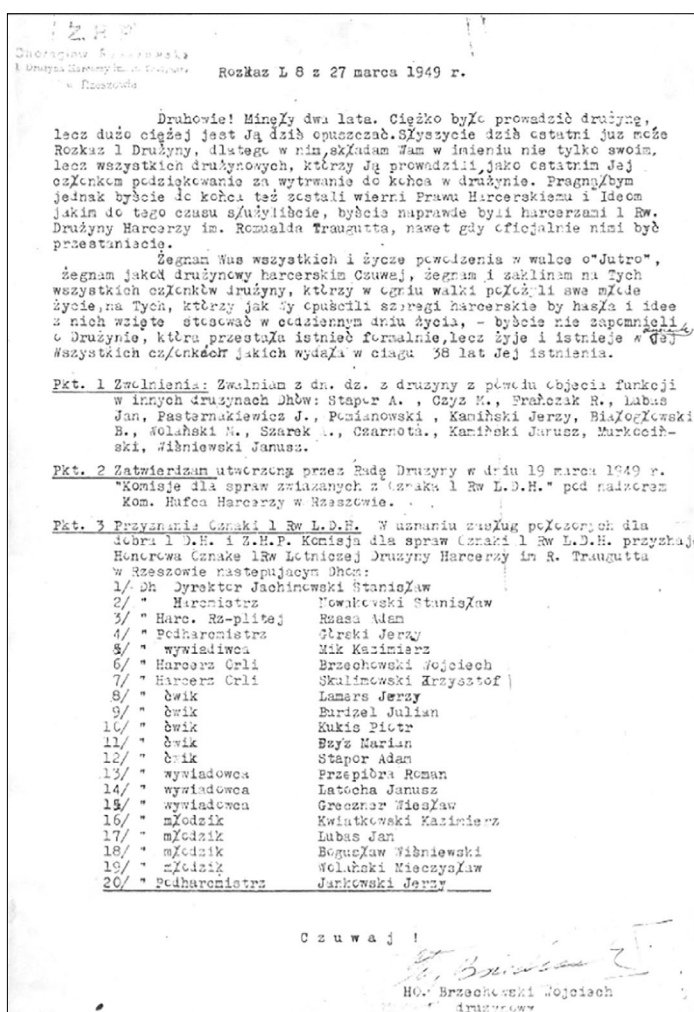
**Rozkaz drużynowego 1. RwdH im. Romualda Traugutta „Czarna Jedyńska”
z 27 marca 1949 r. w związku z rozwiązaniem drużyny**

Druhowie! Minęły dwa lata. Ciężko było prowadzić drużynę, lecz dużo ciężiej jest ją dziś opuszczać. Słyszycie dziś ostatni już może Rozkaz 1 Drużyny, dlatego w nim składam Wam w imieniu nie tylko swoim, lecz wszystkich drużynowych, którzy ją prowadzili, jako ostatnim Jej członkom podziękowania za wytrwanie do końca w drużynie. Pragnąłbym jednak byćcie do końca też zostali wierni Prawu Harcerskiemu i Ideom jakim do tego czasu służyliście. Byćcie naprawdę byli harcerzami 1 R[zeszo]w[skiej] Drużyny Harcerzy im. Romualda Traugutta, nawet gdy oficjalnie nimi być przestaniecie.

Żegnam Was wszystkich i życzę powodzenia w walce o „Jutro”, żegnam jako drużynowy harcerskim Czuwaj, żegnam i zaklinam na Tych wszystkich członków drużyny, którzy w ogniu walki położyli swe młode życie, na Tych, którzy jak Wy opuścili szeregi harcerskie by hasła i idee z nich wzięte stosować w codziennym dniu życia, – byćcie nie zapomnieli o Drużynie, która przestała istnieć formalnie, lecz żyje i istnieje w duszach Jej wszystkich członków jakich wydała w ciągu 38 lat Jej istnienia. [...]

Czuwaj!

HO. Brzechowski Wojciech
drużynowy

Źródło: Wystawa *Historia pierwszej rzeszowskiej drużyny skautowej w dokumentach i fotografii*, Morski Krąg Instruktorski ZHP im. gen. Mariusza Zaruskiego w Rzeszowie, Rzeszów 1997 r.

Materiał nr 4:

**Pożegnalne zdjęcie ze sztandarem 1. RwdH
w związku z rozwiązaniem drużyny, wykonane 28 marca 1949 r.
przed budynkiem II LO w Rzeszowie**

Źródło: Wystawa *Historia pierwszej rzeszowskiej drużyny skautowej w dokumentach i fotografii*, Morski Krąg Instruktorski ZHP im. gen. Mariusza Zaruskiego w Rzeszowie, Rzeszów 1997 r.

Harcerstwo w służbie Rzeczypospolitej / Zenon Fajger
Materiały źródłowe. Blok VIII „Rozwiązanie »Czarnej Jedyнки«”

Materiały
źródłowe

Blok VIII

pytania
do źródeł

Pytania do źródeł:

Na podstawie materiałów źródłowych, kalendarium i wiedzy pozaźródłowej wyjaśnij:

1. Jakie były losy harcerstwa po zakończeniu II wojny światowej?
2. Porównaj zdjęcia ze zbiorów „Czarnej Jedyнки” (materiał nr 2 i 4).
Zwróć uwagę na wygląd członków drużyny, ich nastrój. Co może być powodem różnic?
3. Jakie były powody decyzji o samorozwiązaniu drużyny?
Czy była to łatwa decyzja? Dlaczego? – odpowiedź uzasadnij.
4. W jaki sposób w rozkazie pożegnalnym drużyny „Czarnej Jedyнки” nawiązuje do „Szarych Szeregów”? O co prosi harcerzy? W jaki sposób mogli spełnić jego prośbę?

NOTATKI: